

Смирнов Ігор Георгійович,
доктор географічних наук, професор

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ,
Україна, e-mail: smyrnov_ig@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-6395-725

Любіцева Ольга Олександрівна,
доктор географічних наук, професор

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ,
Україна, e-mail: loa13@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-8508-9395

Запотоцький Сергій Петрович,
доктор географічних наук, професор

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна,
e-mail: zapototsk@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-3515-4187.

Мегедь Софія Вікторівна

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна.

Гринюк Діана Юріївна,
кандидат географічних наук

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна,
e-mail: dianahryniuk@knu.ua, ORCID ID: 0000-0003-3375-694X

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ДОСВІД РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ

Метою статті є здійснення аналізу особливостей співробітництва України та Польщі в туристичній сфері з урахуванням динаміки подій та, особливо, під час війни, починаючи з 2014 року. Представлений досвід та практику організаційно-правового статусу розвитку туризму репрезентовано, зокрема, через розгляд систем правового регулювання туристичної індустрії в Україні та Польщі, що сприяє з'ясуванню, як функціонує туристична система України та Польщі; проаналізовано та досліджено співпрацю українсько-польського туристичного інституційного розвитку під час війни; наголошено на необхідності продовження успішної практики розбудови та подальшого розвитку взаємовигідних аспектів українсько-польського туризму.

Методика дослідження. Полягає в систематизації потужного обсягу наукової, науково-публіцистичної, статистичної інформації, журналістських розвідок та досліджень, власного науково-практичного досвіду з використанням аналізу та синтезу множини літературних джерел щодо проблематики розвитку індустрії туризму в реаліях воєнного часу. Методикою передбачено врахування потужного практичного досвіду та авторських розробок, що вирізняє інформаційну ресурсну базу для розвитку різних актуальних напрямів туризму: солідарного, культурно-пізнавального, національно-патріотичного, меморіального тощо.

Результати дослідження. Виявлено важливість та необхідність моніторингу організаційно-правового розвитку та обґрунтування взаємовигідних перспектив туристичної індустрії двох сусідніх європейських держав України та Польщі з метою популяризації вже розвинутих підвидів туризму та брендингу нових, що сприятимуть сталому туризму в умовах воєнного стану всупереч викликам війни.

Практична значимість. Полягає у розкритті сутності та значенні організаційно-правових засад в історії українсько-польського співробітництва у сфері туризму та нині, що важливо для розвитку і відбудови українських міст в умовах воєнного стану. Також окреслюються можливості та необхідність вже зараз сприяти покращенню та оновленню нормативно-правової бази індустрії туризму. Такі пропозиції та досвід можуть бути масштабовані на інші формати туристичної взаємодії України з державами Європи задля взаємовигідного розвитку та пришвидшення Перемоги.

Ключові слова. Українсько-польське співробітництво, туризм, організаційно-правові засади, воєнний стан, післявоєнний розвиток туризму.

Smyrnov Igor,
Doctor of Geography Sciences, Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine,
e-mail: smyrnov_ig@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-6395-7251

Liubitseva Olha,
Doctor of Geographical Sciences, Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine,
e-mail: loa13@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-8508-9395

Zapototskyi Sergii,
Doctor of Geographical Sciences, Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine,
e-mail: zapototsk@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-3515-4187.

Mehed Sofiia

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Hryniuk Diana

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine,
e-mail: dianahryniuk@knu.ua, ORCID ID: 0000-0003-3375-694X

ORGANIZATIONAL AND LEGAL PRINCIPLES AND EXPERIENCE OF THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN-POLISH COOPERATION IN THE TOURISM INDUSTRY

The purpose of the article is to analyze the peculiarities of cooperation between Ukraine and Poland in the field of tourism, taking into account the dynamics of events and, especially, during the war, starting from 2014. The presented experience and practice of the organizational and legal status of tourism development is represented, in particular, through consideration of the systems of legal regulation of the tourism industry in Ukraine and Poland, which helps to find out how the tourism system of Ukraine and Poland functions; the cooperation of Ukrainian-Polish tourism

institutional development during the war was analyzed and researched; the need to continue the successful practice of development and further development of mutually beneficial aspects of Ukrainian-Polish tourism was emphasized.

Research methodology. It consists in the systematization of a powerful volume of scientific, scientific-journalistic, statistical information, journalistic intelligence and research, own scientific-practical experience using the analysis and synthesis of a set of literary sources regarding the problems of the development of the tourism industry in the realities of wartime. The methodology provides for taking into account powerful practical experience and author's developments, which distinguishes the informational resource base for the development of various current directions of tourism: solidarity, cultural-cognitive, national-patriotic, memorial, etc

Research results. The importance and necessity of monitoring the organizational and legal development and substantiation of the mutually beneficial prospects of the tourism industry of the two neighboring European states of Ukraine and Poland with the aim of popularizing already developed subtypes of tourism and branding new ones that will promote sustainable tourism in martial law conditions despite the challenges of war have been revealed.

Practical significance. It consists in revealing the essence and significance of organizational and legal foundations in the history of Ukrainian-Polish cooperation in the field of tourism and now, which is important for the development and reconstruction of Ukrainian cities in the conditions of martial law. It also outlines the possibilities and the need to contribute to the improvement and renewal of the legal framework of the tourism industry. Such offers and experience can be scaled to other formats of tourism interaction between Ukraine and European countries for mutually beneficial development and acceleration of Victory.

Keywords. Ukrainian-Polish cooperation, tourism, organizational and legal principles, martial law, post-war development of tourism.

Актуальність теми. Туризм розглядають, як багатостороннє явище, процес, сферу діяльності, що пов'язаний зі світовим ринком послуг, і відповідно залежить від економічних, політичних, соціальних, культурних, екологічних чинників кожної країни і її народу. Це мінлива і динамічна галузь у світі, показник культурного та економічного розвитку, історико-культурної спадщини, захисту навколишнього середовища, відносин між країнами та народами, міжнародного права. Оскільки туризм займає вагомe місце у світі, він потребує регулювання як на міжнародному, так і на регіональному рівнях у кожній державі.

Міждержавне співробітництво України та Польщі в туристичній галузі є недостатньо активним, адже туристична договірно-правова база між двома країнами представлена не надто широко, а наявні угоди в переважній більшості є складовою частиною економічних, політичних чи культурних сфер. Неповноцінна підтримка суб'єктів туристичної діяльності з боку держав, дефіцит інвестицій у розвиток матеріальної бази туризму, недостатнє наукове обґрунтування розвитку туризму гальмують інтенсивність двосторонньої співпраці.

Проведений порівняльний аналіз системи управління туризмом в Україні та Польщі дало змогу дійшли до висновку, що інституційна туристична співпраця обох країн ускладнюється не зовсім рівноправним представленням: в Україні управління туризмом здійснюється в основному на державному рівні, а в Польщі - і на державному і на регіональному рівнях. Це обумовлено відсутністю державних регіональних туристичних представництв в нашій державі. Винятком можна назвати існування окремих туристичних об'єднань в межах територіальних громад Львівщини. Відсутність таких організацій не створюють передумов для розвитку регіонального та місцевого туризму. А постійна реструктуризація українських туристичних інституцій не створювала сприятливих умов для розвитку внутрішнього та зовнішнього туризму, зокрема і з Польщею.

В ході проведення аналізу українсько-польських відносин з 2014 року було виокремлено фактори, які впливають на розвиток туристичних відносин України та Польщі. До стимулюючих - відносяться членство обох держав у міжнародних та європейських організаціях, членство Польщі в ЄС, спільний кордон і, відповідно, транскордонна співпраця, історичні події, схожість культур, спільна історично-культурна спадщина, близькість мови, багаті природні та туристично-рекреаційні потенціали обох країн. Гальмуючими чинниками є російсько-українська війна, яка триває з 2014 року та пандемія COVID-19. Всі ці фактори мають великий вплив на розвиток українсько-польського туризму та динаміку туристичних потоків обох держав.

З початком повномасштабної російської війни цього року польський туристичний бізнес здійснив велику підтримку для нашого вітчизняного туризму, адже він допомагав біженцям та евакуював українців. Також польські туристичні оператори, зокрема, як «Rainbow Tours» та «Coral Travel Poland», почали укладати з нашими компаніями договори про співпрацю і надавали можливість здійснювати туристичну діяльність через свої компанії. А такий провідний польський туроператор, як «ІТАКА» почав співпрацю з українським авіаперевізником МАУ. Дане співробітництво допомогло зберегти частину нашого туристичного бізнесу від банкрутства або повного припинення діяльності. Відповідно, логічним підсумком стануть пропозиції покращення української та польської туристичної галузі, перспективи

розвитку українсько-польського туризму.

Літературні джерела. Стан розроблення обраної теми недостатньо ґрунтовно висвітлений в науковій літературі. Здебільшого автори досліджують транскордонне співробітництво України та Польщі і розглядають в цьому аспекті туризм. До таких авторів слід віднести: Buchko. Z., [13], Червона О., Dyrda Grazyna [15]. Біланюк О. П. [21] вивчав сучасний стан та перспективи розвитку міжнародного туризму в українсько-польських відносинах. Автори Корсак Р. В., Фуртій В. [62] досліджували організацію туризму у країнах центральної Європи та Польщі і пропонували досвід організації для України. Мігущенко Ю. В. у своїй роботі [26] провів порівняльний аналіз інституціонального забезпечення туристичної діяльності в Україні та Польщі. Отже, можна стверджувати, що українські та польські автори в основному досліджують свою вітчизняну туристичну галузь, а комплексних досліджень двосторонньої співпраці в туризмі, особливо в сучасний період, замало. Тому потрібно покращувати та збільшувати наукові доробки, статистичну інформацію даної сфери, зокрема й під час російсько-української війни.

Виклад основного матеріалу. Система правового регулювання туризму в Україні та Польщі має свою особливу характеристику і відзначається позитивним досвідом. Для початку розглянемо українську систему правового регулювання в туризмі. Слід виокремити групи нормативно-правових актів у сфері туризму: Конституція України, законодавство України про туризм загальної дії, спеціальне законодавство України про туризм. До першої групи варто віднести Конституцію України, що є основою законодавства про туризм, норми якої регламентують найважливіші відносини у сфері туризму. Другу групу складає законодавство, яке регулює як туристичні, так й інші суспільні відносини. Це, зокрема законодавство загальної дії, яке створює умови для реалізації людиною і громадянином права на свободу пересування, відпочинок та інших суміжних прав і свобод у туристичних подорожах. До третьої групи слід долучити спеціальне законодавство України про туризм, що містить Закон України «Про туризм», постанови Верховної Ради України з питань туризму, укази Президента України та постанови Кабінету Міністрів України щодо туризму, відомчі акти державних компетентних органів з питань туризму. На міжнародному рівні продукуються загальні принципи та норми, що регламентують питання в туристичній сфері. Їх виділяють в окрему четверту групу - це міжнародні договори (двосторонні) України у сфері туризму, міжнародні конвенції, що унормовують порядок надання туристичних послуг, здійснення туристичних формальностей, рішення міжнародних недержавних організацій з питань туризму тощо.

Закон України «Про туризм» № 324/95-ВР від 15.09.1995 р., є основним документом в туристичній сфері, адже саме він став підґрунтям для розробки цілої низки галузевих нормативно-інструктивних документів, що регламентують конкретні аспекти туристичної діяльності. У цьому законі туризм визначається, як процес, а саме: «тимчасовий виїзд людини з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних або професійно-ділових цілях без зайняття оплачуваною діяльністю». Також цей документ розкриває поняття «туристичні ресурси» як сукупність природно-кліматичних, оздоровчих, історико-культурних, пізнавальних та соціально-побутових ресурсів відповідної території, які задовольняють різноманітні потреби туриста. Аналіз норм Закону України «Про туризм» свідчить про відсутність підтримки внутрішнього туризму у підзаконних актах, однак у Законі даний вид туризму визначено пріоритетним, проте, в основному увага приділяється виїзному туризму [12].

Загалом, українське законодавство формулює загальні правові, організаційні, виховні та соціально-економічні засади реалізації державної політики у сфері туризму, створює умови для суб'єктів туристичного підприємництва, забезпечує необхідний рівень державного регулювання процесу розвитку вітчизняного туризму. Майнові відносини в галузі туризму, засновані на рівності, автономії волі і майновій самостійності їх учасників, регулюються Цивільним та Господарським кодексами України з урахуванням особливостей, встановлених цим Законом. Так, наприклад, міжнародним договором України, передбачені інші правила, ніж ті, що встановлені цим Законом, оскільки в ньому застосовуються правила міжнародного договору.

Про велике значення туризму, його суттєвий вплив на суспільний та економічний розвиток України свідчать Закони України «Про курорти», «Про природно-заповідний фонд України», «Про спеціальну економічну зону туристично-рекреаційного типу «Курортполіс Трускавець» та Укази Президента України «Про день туризму», «Про підтримку розвитку туризму в Україні», «Про заходи щодо забезпечення реалізації державної політики у галузі туризму», «Про заходи щодо розвитку туризму і курортів в Україні».

В Польщі так само, як і в Україні діяльність в сфері туризму регламентується нормативно-правовими актами, а також державними і регіональними стратегіями та програмами розвитку туризму. В Конституції Польщі 1997 року зазначається, що адміністративно-територіальні одиниці мають право вступати в міжнародні об'єднання місцевих і регіональних громад, співпрацювати з ними, а також з громадами інших держав [2].

Основним законом для Польщі у сфері туризму є Закон «Про туристичні послуги» від 29 серпня 1997 р., що повністю відповідає нормам європейського права. До цього закону варто ще віднести Закон «Про урядову діяльність» (1997 р.). Закон «Про туристичні послуги» в основних своїх положеннях поєднується з Директивою ЄС № 90/314 ЄЕС «Про подорожі, відпустки і поїздки, які містять все», 1990 р., формується понятійний апарат, права та обов'язки суб'єктів господарської діяльності у сфері туризму, зокрема, порядок видачі дозволів на проведення заходів, регламентація діяльності туристичних провідників, екскурсиводів та гідів, питання категоризації засобів розміщення, безпеки та захисту прав туристів, фінансового забезпечення відповідальності організаторів туризму, обов'язковості спеціальної освіти і досвіду роботи для зайнятих у туризмі. Доповнюють цей закон розпорядження міністрів економіки, праці, фінансів, народної освіти.

У табл. 1.1. представлено спільні та відмінні риси «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» та Закону Польщі «Про туристичні послуги» [3, 4].

Таблиця 1.1

Спільні та відмінні риси польського та українського законодавства туристичної сфери

<i>Спільні риси</i>	<i>Відмінні риси</i>
Забезпечується фінансова відповідальність туристичних операторів та туристичних агентів в Україні, організаторів туризму та туристичних посередників у Польщі перед туристами	Наявність вимог, які стосуються обов'язкової спеціалізованої освіти та практики роботи з надання туристичних послуг, володіння знання іноземними мовами для співробітників туристичних підприємств, туристичних провідників та екскурсивних гідів
Приділяється велика увага щодо безпеки туризму	Захист прав споживача щодо інформування про туристичний захід
Туристичні послуги надаються лише на підставі договорів на туристичне, готельне та екскурсійне обслуговування.	Умови розірвання договору, зміни ціни на туристичні послуги, відповідальність за невиконання обов'язків в повному обсязі.

На відміну від Закону України, Закон Польщі є більш практичний, а не регламентуючий, оскільки він має конкретні вимоги та механізми реалізації послуг, в тому числі послуг туристичних підприємств, готельних об'єктів, туристичних провідників та екскурсійних гідів.

Вже 1999 року 25 червня Законом «Про польську туристичну організацію» було засновано Польську туристичну організацію, головним завданням якої було створення позитивного іміджу польського туристичного продукту в державі і за її межами, покращення інформаційної мережі та участь у розробці програм розвитку туристичної індустрії та модернізації її інфраструктури. Регламентуючими для туристичної діяльності є «Закон про охорону природи» (2004 р.), «Закон про охорону спадщини» (2003 р.), «Закон про курорти» (2005 р.), діючі реєстри заповідних територій, пам'яток історії та культури. Законом Республіки Польща «Про самоврядування воєводства» від 5 червня 1998 року Рада воєводства самостійно ухвалює пріоритети закордонної співпраці, встановлює основні цілі, напрямки географічної співпраці, а також прагнення до членства у міжнародні регіональні організації. Здійснюється це на основі внутрішнього законодавства країни, зовнішньої політики держави та її міжнародними зобов'язаннями в межах воєводства.

Окрім нормативно-правової бази туризм в Україні та Польщі регулюється регіональними стратегіями та програмами розвитку туризму. Їхнє запровадження в основному відбувається в часи фінансово-економічних, політичних криз, для того, щоб підтримувати регіональну та місцеву економіку і поступово виводити її з кризи.

Першою такою програмою в Україні була Державна програма розвитку туризму на 2002-2010 рр. Її головним завданням було створення конкурентоспроможного міжнародного ринку національного туристичного продукту, який би міг задовольнити туристичні потреби населення країни, запровадити комплексний розвиток регіонів зі збереженням екологічної рівноваги та культурної спадщини. Головна мета програми - створення в Україні сприятливих можливостей для розвитку конкурентоспроможного на внутрішньому та світовому ринках національного туристичного продукту, розширення внутрішнього та збільшення обсягів в'їзного туризму, забезпечення на цій основі комплексного розвитку курортних територій та туристичних центрів з урахуванням соціально-економічних інтересів населення, збереження та відновлення природних територій, ремонт і реставрація об'єктів культурної спадщини [5, 6].

Завданням Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020» був розвиток малого і середнього підприємництва у сільській місцевості до 2020 року. Документ ухвалили розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 504-р. У 2020 році було запущено проект «Мандруй Україною»

для популяризації вітчизняного туризму [7].

Зараз в Україні запроваджена «Стратегія розвитку туризму та курортів до 2026 року», яку підготувало Міністерство економічного розвитку і торгівлі [8]. Документом передбачається: створення умов для безпеки туристів, нормативно-правове забезпечення, розвиток туристичної інфраструктури, розвиток людських ресурсів, маркетингова політика розвитку туризму та курортів. За прогнозами в Україні до 2026 року має збільшитися кількість іноземних туристів у 2,5 рази, а внутрішніх - у 5 разів, має створитися позитивний імідж України, як привабливої держави у сфері туризму. Програма вже дала свої плоди, адже було запроваджено і втілено нову інформаційну компанію - «Visit Ukraine - Summer in Ukraine», яка популяризує літній відпочинок в Україні серед іноземців. Також в 2018 році наша держава отримала офіційний бренд «UkraineNow», який формує образ відкритої, привабливої країни в туристичному, культурному та бізнесовому секторах. В 2021 році розпочалося громадське обговорення проекту концепції однойменної державної цільової програми розвитку внутрішнього й в'їзного туризму.

«Стратегія розвитку туризму та курортів до 2026 року» була затверджена ще у 2017 році, коли держава перебувала в іншому соціально-економічному та політичному становищі, на відміну від сьогодення викликів, коли кардинально змінилися пріоритети розвитку. Проте хочеться вірити, що через кілька років дана програма все-таки буде здійснена до кінця і всі цілі її будуть виконані. Однак, варто зазначити, що для повноцінної реалізації даних програм потрібні значні інвестиції в туристичну сферу України, які, на жаль, впродовж багатьох років майже не здійснювалися аж до 2020 року; сучасні виклики та загрози, на жаль, не сприяють швидкому результату.

Пріоритетні напрямки розвитку туризму в Польщі, так само як в Україні, визначені різними державними програмами і документами. Зокрема, Стратегія маркетингу Польщі в секторі туризму для 2012-2020 років та План дій до неї на кожній рік. Основні положення - задоволення інформаційних потреб у сфері туризму. Маркетингова підтримка розвитку туристичного продукту спрямована на розширення охоплення інформаційним та рекламним повідомленням про туристичну привабливість Польщі. Пріоритетні туристичні продукти - міський і культурний, діловий, рекреаційний, активний і спеціалізований, сільський, прикордонний і транзитний туризм.

Нормативно-правова база українсько-польських відносин у сфері туризму репрезентує суттєву потребу в удосконаленні. Сусідство з Польщею спонукало до розвитку двостороннього міжнародного співробітництва в сфері туризму, що полягає в погодженні між двома країнами умов довготривалої співпраці, зміцненні та заохоченні співробітництва в цій сфері на засадах взаємної вигоди. Уряди країн визнають важливість двосторонніх зв'язків, які є важливим фактором у покращенні дружніх відносин між народами двох країн. Тому вони укладають особливі договори, які здебільшого називаються міждержавними угодами про співробітництво у сфері туризму або меморандумами про взаєморозуміння щодо співробітництва. Форма такої співпраці є найдоступнішою та найефективнішою, оскільки для її реалізації не потрібно створювати жодних організаційних структур [36]. Можна стверджувати, що вона є не достатньою, оскільки двосторонніх угод конкретно про туризм є невелика кількість і здебільшого вони є складовою частиною економічних, політичних чи культурних угод. Не зважаючи на те, що між двома країнами все-таки відбувається позитивний динамічний розвиток, простежуються інтенсивність двосторонньої співпраці, існують також і гальмуючі фактори, які стримують цей розвиток. До них варто віднести: недосконалість нормативно-правової бази, неповноцінну підтримку суб'єктів туристичної діяльності з боку держави, дефіцит інвестицій у розвиток матеріальної бази туризму, недостатнє наукове обґрунтування розвитку туризму. Інституційне забезпечення туристичної діяльності в Україні та Польщі належить до найважливіших факторів успішної реалізації співпраці у цій сфері.

Інституційне забезпечення механізму державного управління туристичною галуззю є центральною складовою туристичної сфери, адже завдяки ній формуються та приймаються основні управлінські рішення, що визначають промисловий розвиток на певній території, та формують туристичну політику держави. В Законі України «Про туризм» однією перспективних галузей національної економіки та соціально-економічного розвитку країни є саме туризм. В Україні впродовж багатьох років реформується та удосконалюється інституційний механізм державного управління туристичною галуззю.

Як відомо, існують сім рівнів інституційного забезпечення механізму державного управління туристичною галуззю: субрегіональний, регіональний, міжрегіональний, загальнодержавний, транскордонний, євроінтеграційний та світовий. Для зручності наведемо їх у таблицю 1.2 [22, С. 57].

Ієрархія рівнів територіальної організації інституційного забезпечення механізму державного управління туристичною галуззю в Україні

Рівень	Виконавчі органи
Світовий рівень	Виконавчі, дорадчі органи міжнародних організацій, що функціонують у галузі туризму (Всесвітня туристична організація).
Євроінтеграційний рівень	Виконавчі, дорадчі органи ЄС, інші організаційні структури, що функціонують у галузі туризму.
Транскордонний рівень	Виконавчі, дорадчі органи єврорегіонів, органи, що створюються з метою виконання програм, проєктів, дво- і багатосторонніх угод співробітництва в галузі туризму.
Загальнодержавний рівень (державні структури)	Кабінет Міністрів України, Міністерство інфраструктури та інформаційної політики України.
Міжрегіональний рівень	Структури, створені на основі договорів співробітництва в галузі туризму між окремими адміністративно-територіальними одиницями України (областями, районами, містами тощо). Наприклад, Асоціація органів місцевого самоврядування, «Єврорегіон»
Регіональний рівень	Спеціалізовані управління обласних державних адміністрацій (управління інфраструктури), спеціалізовані відділи районних державних адміністрацій, спеціалізовані управління (відділи) міст.
Субрегіональний рівень	Структури - асоціації місцевих рад, що об'єднують органи місцевого самоврядування і територіальні органи виконавчої влади в межах одного регіону. Наприклад, обласна асоціація місцевих рад «Ради Львівщини».

На загальнодержавному рівні інституційне забезпечення туризму в Україні здійснюється: Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, Міністерством культури та інформаційної політики України, державними органами інституційно-правового управління та регулювання розвитку туризму, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування та місцевими органами, що здійснюють регулювання в галузі туризму. До окремої групи належать неурядові туристські організації та асоціації універсального та спеціалізованого характеру.

Згідно з Положенням про Міністерство культури та інформаційної політики України постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2019 р. № 885 затверджено, що дане міністерство є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що формує та реалізує державну політику у сфері туризму та курортів (крім державного контролю у сфері туризму та курортів). Воно виконує такі завдання, як: формування та реалізація державної політики у сфері туризму та курортів, мистецтв, охорони культурної спадщини, музейної справи, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, регулювання нормативно-правової бази туризму, формування перспективних та пріоритетних напрямів розвитку у сфері туризму та курортів в Україні, ведення обліку туристичних ресурсів України, забезпечення їх раціонального використання та охорони, облаштування транспортних магістралей об'єктами туристичної інфраструктури, дослідження туристичного ринку, підготовка і поширення інформації про Україну та її туристичні можливості на міжнародному туристичному ринку та всередині держави, укладання міжнародних договорів та інші [27].

На загальнодержавному рівні в Україні за роки незалежності відбувалися постійні зміни центрального органу управління туристичної галузі. Для зручності в табл. 1.3 наведемо хронологію органів державної влади в туристичній сфері та їхню діяльність.

Таблиця 1.3

Інституційне забезпечення туристичної сфери України

Період, роки	Орган державної виконавчої влади	Основні результати діяльності
до 1988 р.	Головінтурист УРСР	В 1983 р. був перетворений з Головного управління по іноземному туризму при Раді Міністрів УРСР
1989-1993	Відсутня центральна державна структура, яка б регулювала туристичну сферу	1989 р. в Києві створено Українську республіканську асоціацію по іноземному туризму (асоціація «Укрінтур» існувала до 1991 р.), що займалася вивченням міжнародного туристичного ринку, можливостями розвитку іноземного та внутрішнього туризму в Україні. Після 1991 року ще один рік була чинною Українська акціонерна

		компанія по іноземному туризму.
1993-1999	Державний комітет України з туризму, який підпорядковувався Кабінету Міністрів України	Було виведено діяльність суб'єктів підприємницької діяльності в туристичній сфері з тінювого сектору. Значно розширено асортимент і підвищено рівень якості послуг з туризму. Відбувся вступ України до ВТО (1997 р.) 1998 р. утворено Туристичну асоціацію України (ТАУ).
1999-2001	Державний комітет молодіжної політики, спорту та туризму	Установа показала найгірші показники діяльності в галузі туризму за всі роки незалежності країни, оскільки головна увага була зосереджена на просування молодіжної та фізкультурно-спортивної сфер
2001-2002	Державний департамент туризму	Не спостерігалось суттєвих покращень в туризмі за час діяльності організації.
2002-2005	Державна туристична адміністрація	Запроваджено певні зміни в нормативно-правовій базі стосовно регулювання діяльності щодо інвестування, порядку функціонування підприємств туристичного та готельного спрямування. Затверджено нормативну базу для проведення інвентаризації ресурсів, що відносилися до сфери туризму і рекреації, а також для регулювання сільського туризму. Удосконалено договірно-правову базу для організації двостороннього співробітництва з країнами - членами ЄС. Було затверджено нову редакцію Закону України «Про туризм» (2003 р.), розроблено Державну програму розвитку туризму на 2002-2010 рр. і Програму розбудови туристичної інфраструктури за напрямками національної мережі міжнародних транспортних коридорів та основних транспортних магістралей у 2004-2010 рр.
2006-2010	Державна служба туризму і курортів, що підпорядковувалась Міністерству культури і туризму України	Активізація співробітництва з країнами ЄС у сфері туризму стосовно адаптації української нормативно-правової бази до відповідних директив ЄС. Здійснювалися закордонні візити до міністерств, відомств, організацій та підприємств сфери туризму для вивчення законодавчих, економічних засад функціонування туризму
2011-2015	Державне агентство з туризму та курортів, що підпорядковувалося Міністерству інфраструктури України	За цей період не приділялося достатньо уваги туристичній сфері, оскільки головними завданнями міністерства було управління процесами транспортування та зв'язку.
2015-2019	Департамент туризму та курортів, що підпорядковувався Міністерству економічного розвитку і торгівлі України, а з 29 серпня 2019 р. підпорядковується Міністерству розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України	Утворено консультативно-дорадчий орган - Наукову раду з туризму та курортів. Прийнято Стратегію розвитку туризму та курортів на період до 2026 р., схвалено 16 березня 2017 р. Прийнято 11 національних стандартів гармонізованих з міжнародними та європейськими нормативними документами. Активізовано роботу з розроблення стандартів вищої освіти за спеціальностями «Туризм», «Готельно-ресторанна справа» та ін., за якими здійснюється підготовка фахівців для сфери туризму, та гармонізації кваліфікаційних вимог та стандартів вищої освіти у ЗВО, що забезпечують підготовку фахівців для сфери туризму. Створено Національну туристичну організацію (НТО).
2019 - по сьогодні	З 24 грудня 2019 р. – ДАРТ (Державне агентство розвитку туризму України), діяльність якого спрямовується і координується Кабінет Міністрів України та через Міністерство культури та інформаційної політики України	Почало свою діяльність з 1 квітня 2020 р. Головним завданням після завершення тотальних карантинів, пов'язаних з COVID-19 став розвиток внутрішнього туризму. Зокрема, глобальна мета агентства – формування культури подорожей Україною. Започатковано проєкт «Мандруй Україною», створено офіційний бренд «UkraineNow» з 2021 р. збирається статистична інформація по туризму.

туристичній сфері. В таких умовах було важко поступово і послідовно реалізовувати стратегічні плани розвитку туризму, оскільки відбувалися постійні реорганізації цієї структури та змінювалася відповідальність за її функціонування різноманітних міністерств та відомств. Кожного разу зі зміною назви створювалася ліквідаційна комісія, яка майже рік займалась ліквідацією старого органу та передачею справ і функцій новому органу, при чому, в цей період зазвичай відбувався повний застій в туристичній галузі, адже не виконувались міжнародні домовленості [32, С. 209].

Мережеві державні органи здійснюють державну політику в туристичній сфері в такому порядку:

- 1) Державне агентство розвитку туризму України Міністерства культури та інформаційної політики України [23].
- 2) Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» [24].
- 3) Державної служба з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.

Державне агентство розвитку туризму України (ДАРТ) - центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері туризму та курортів (окрім державного контролю у цій сфері). Діяльність агентства спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України (КМУ) через Міністра інфраструктури та інформаційної політики України.

Основними завданнями ДАРТ як вищої державної установи в цій сфері є:

- 1) реалізація державної політики у сфері туризму та курортів (окрім державного контролю у цій сфері);
- 2) внесення на розгляд Міністра інформаційної політики України пропозицій щодо формування державної політики у сфері туризму та курортів (окрім державного контролю у цій сфері) [10].

Агентство визначило 10 основних цілей на 2020-2024 рр.: піднесення іміджу України у світі, збільшення кількості туристів з цільових ринків, розвиток туристичної інфраструктури; інновації в туризмі; розвиток ділового туризму; розвиток внутрішнього туризму; якісний сервіс та освіта; підвищення ефективності управління туристичною сферою; аналіз ринку та статистика; вдосконалення нормативно-правової бази в туризмі [23].

ДАРТ має свою організаційну структуру і має такі підрозділи: сектор категоризації засобів розміщення, сектор контролю та безпеки туризму, сектор європейської інтеграції, сектор курортів та інвестиційної політики, відділ економіки, бухгалтерського обліку та стандартизації, відділ роботи з персоналом та організаційно-аналітичного забезпечення роботи Голови, діловодства та контролю. відділ туристичної діяльності, ліцензування та інвестиційної політики у сфері туризму та відділ туристичної інфраструктури та регіонального розвитку [23].

При Державному агентстві розвитку туризму України діє Рада представників регіонів сфери туризму та курортів від 31 жовтня 2011 р. До того ж, в Україні функціонує Всеукраїнська спілка громадських організацій «Рада з питань туризму та курортів», до якої сьогодні входить більшість професійних асоціацій туристичної сфери та курортів на національному та регіональному рівні. Головним завданням Ради з питань туризму та курортів є створення в Україні розвиненого ринку туристичних продуктів, підвищення рівня конкурентоспроможності національного туристичного продукту, створення сприятливих умов для здійснення підприємницької діяльності в туристичній сфері, залучення до неї інвестицій, формування позитивного іміджу України як напрямку для здійснення туристичних подорожей. Крім того, при Раді з питань туризму і курортів успішно функціонує Комітет інвесторів, який містить структури інвестиційного типу для реалізації інвестиційних проектів з розвитку інфраструктури індустрії туризму на суму близько € 1 млрд. [25, С. 46].

Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» - національний орган стандартизації згідно з Законом України «Про стандартизацію». Підприємство займається організацією та координацією діяльності щодо розроблення, прийняття, перевірки, перегляду, скасування та відновлення дії національних стандартів, координує діяльності технічних комітетів стандартизації, видає національні стандарти, займається сертифікацією продукції, послуг та систем управління, видає науковий фаховий журнал «Стандартизація, сертифікація, якість». Контролює дотримання вимог законодавства з питань туристичної діяльності Державна служба з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. Державне управління туристичною галуззю на загальнодержавному рівні також здійснює постійна Комісія Верховної Ради України з питань молоді, спорту і туризму (з 1994 р.) [34].

В кінці 2016 року було засновано Національну туристичну організацію (НТО) України, метою якої є об'єднання туристичного сектору, підвищення рівня знань та якості національного туристичного продукту тощо. До її складу входять асоціації, громадські організації, міські департаменти туризму, бізнесові структури, а стратегічним партнером є Всесвітня федерація туристичних міст. Головною метою організації є об'єднання національної туристичної сфери, органів державної влади, місцевого

самоврядування та академії, створення і розвиток мереж з метою сталого розвитку туризму в Україні. НТО України створює умови та інструменти для ефективної співпраці всіх зацікавлених сторін національного туристичного сектора. Асоціація займається маркетинговою, статистичною, розвиває національну туристичну систему якості та досконалості, підтримує та удосконалює систему освіти та професійної підготовки у сфері туризму та гостинності, поширює практичні знання в туризмі, а також створює умови для інвестування даної галузі [29].

Регіональний рівень інституційного туризму полягає у діяльності територіальних органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування і надає можливість регіонам самостійно розвиватися, особливо в туристичній сфері. Відповідно регіональний рівень має низку переваг над державним рівнем управління, адже покращується ефективність управлінських рішень через реалізацію нормативно-правових документів регіонального рівня; продуктивно використовується рекреаційно- туристичний потенціал регіону; фінансування може здійснюватися в рамках механізму державного управління на регіональному рівні; здійснюється міжнародне та транскордонне співробітництво в туристичній галузі, залучення додаткового фінансування або інвестицій для розбудови туристичної інфраструктури та регіону загалом; при залученні місцевого населення до туристичної сфери (зокрема у сільській місцевості через розвиток окремих видів туризму); покращення взаємозв'язків між місцевими органами державної влади, громадськими, науковими, освітніми та бізнесовими структурами. І найголовніше - розвиток туристичної галузі на конкретних територіях, які є за своєю ознакою не привабливими для туристів або недостатньо розвинуті. Це дозволить усунути існуючі в регіоні проблеми та максимально реалізувати туристично-регіональний потенціал [22, С. 64].

На регіональному рівні інституційного забезпечення механізму державного управління туристичною галуззю, слід зазначити ефективність діяльності відповідних структур. В обласних державних адміністраціях та органах місцевого самоврядування до прийняття Указу Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» у складі департаменту гуманітарної політики функціонували управління культури і туризму, а в їх складі - відділи туризму [11].

Нині їх правонаступниками з питань туризму є управління при Міністерстві культури та інформаційної політики. Однак, варто зазначити, що в окремих регіонах штат таких управлінь дуже обмежений і не відповідає туристично-рекреаційному потенціалу територій. Тому у сучасних умовах більшість повноважень туристичної галузі підпорядковуються державному управлінню. Оскільки органи місцевої влади не мають можливості самостійно фінансувати, розпоряджатися кадровим потенціалом та взяти на себе відповідальність розвивати туризм на визначеній території. Особливо, якщо це малі міста та села, де здебільшого зосереджені значні туристично-рекреаційні ресурси для розвитку зимового відпочинку, екстремального та інших видів туризму. В територіальних громадах відсутні спеціальні туристичні підрозділи та фахові державні службовці, які б могли виконувати покладені на них зобов'язання [22, С. 65-66].

На субрегіональному рівні функціонування туристичної сфери України здійснюється за допомогою об'єднання територіальних органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, які діють в межах однієї області. Наразі постає потреба у створенні таких об'єднань місцевих органів державної влади для вирішення проблем та обміну досвідом. [30].

Проаналізувавши інституційну туристичну сферу України, можна зробити висновок, що протягом незалежності нашої держави не було постійної центральної виконавчої влади в туризмі, як наслідок дана галузь не розвивалася ефективно. За рахунок постійних реорганізацій цієї структури, перенесення відповідальності з одного органу до іншого, зміни функціональності на різноманітні міністерства та відомства не було чіткого і послідовного розвитку стратегічних планів в туризмі.

Варто зазначити, що певний період часу туризм в Україні просто існував і відповідно низку позитивних результатів ми отримали лише протягом останніх років. До позитивних зрушень слід віднести: формування іміджу України шляхом створення власного вітчизняного туристичного бренду в 2018 році - «UkraineNow», інформаційну компанію з популяризації літнього відпочинку в Україні для іноземців - «Visit Ukraine - Summer in Ukraine», а також проект «Мандруй Україною» в 2020 році. Такі промоційні проекти допомагають покращити інформативність українського туризму, показати його різноманіття, залучати інвестиції та зацікавити потенційного споживача-туриста відвідати Україну. Тому слід і надалі продовжувати розвивати рекламу українського туристичного продукту.

Тепер розглянемо польську інституційну систему. Після руйнування старої польської системи пришвидшилися темпи її розвитку. У 1989 р. розпочався сучасний період розвитку туристичної індустрії в Польщі. В 1997 році за сприяння експертів ЄС розпочалося втілення «Програми розвитку національного туристичного продукту у 5 напрямках: бізнес-туризм, міський культурний туризм, сільський туризм, спеціалізований туризм, прикордонно-транзитний туризм. У цей самий період почалася реформа системи

управління туристичною індустрією [33].

У 1990 році було засновано Польську туристичну палату (Polska Izba Turystyki - PIT) - неурядову громадську організацію, яка є об'єднанням органів місцевого самоврядування із суб'єктами туристичної індустрії, навчальних туристичних закладів, об'єктів культури та туризму. До складу PIT входять найвідоміші туристичні, страхові, транспортні підприємства, торговельні, готельні корпорації, представники закладів розміщення, навчальні заклади туристичного профілю, культурні та туристичні об'єкти. PIT містить також великі та відомі туристичні підприємства, які сприяють розвитку туристичної сфери та забезпечують захист прав підприємців. Дана організація працює задля розвитку туризму в країні та за її межами для підвищення рівня послуг в туристичній сфері [18].

В Польщі існує також Польське Агентство з Розвитку Туризму (Polska Agencja Rozwoju Turystyki), яке було утворено 1993 році - це агентство, яке функціонує на польському ринку туристичних інвестицій. Польське Агентство з Розвитку Туризму надає фінансові і консультаційні послуги в сфері туризму. Основною метою організації є участь у створенні та реалізації проектів і програм підтримки розвитку індустрії туризму та супутньої інфраструктури, а також підтримка розвитку існуючих підприємств на польському ринку. До основних напрямів діяльності можна віднести: туристичний аудит; створення туристичних продуктів; розробка туристичної марки; маркетингова комунікація; розробка туристичних бізнес-планів [17].

В 1999 році 25 червня Законом «Про польську туристичну організацію» було створено Польську туристичну організацію (Polska Organizacja Turystyczna - POT), яка повноцінно почала функціонувати з 2000 р. Вона входить до структури Департаменту туризму. Польська туристична організація - державна організація підтримки розвитку туризму, одна із понад 200 національних організацій в туристичній сфері. Головне її завдання - це просування та розвиток польського сучасного, національного, високоякісного туристичного продукту за помірними цінами, формулюючи позитивний туристичний імідж країни і за кордоном [31].

Діяльність POT відрізняється від діяльності українських організації тим, що в Польській туристичній організації існує сформована мережа регіональних (в усіх воєводствах) та локальних представництв, а також Польських осередків туристичної інформації (POTI) за кордоном, які реалізують завдання організації. Так, зокрема організації здійснює свою діяльність, маючи 14 іноземних представництв - POTI (зокрема в Києві, який проводить промоційну діяльність), з них 12 в Європі (в 17 країнах, 14 - в країнах ЄС), один в США (Нью-Йорк) і один в Японії (Токіо). POTI розташовані в тих країнах, які є найбільш перспективними у формуванні туристичних потоків для Польщі. Представництва також активно співпрацюють з 20 іншими національними туристичними організаціями. POT також діє і на інформаційному та рекламному фронті, адже сприяє розповсюдженню інформації про туризм в інтернеті, бере участь у виставкових заходах різного масштабу, таким чином надає можливості для регіональних і бізнесових структур просувати свій турпродукт; влаштовує рекламні тури для польських та іноземних туроператорів і журналістів, випускає рекламні матеріали 12 мовами для популяризації окремих видів туризму, а також дестинацій [19].

Органом державного управління у сфері туризму Польщі є Департамент туризму Міністерства спорту і туризму. Дане міністерство було утворено в 2007 р. з метою координації дій у зв'язку з проведенням Чемпіонату Європи з футболу «ЄВРО-2012» у Польщі та Україні. До 2007 р. такий же департамент був у структурі Міністерства економіки. Департамент туризму відіграє вирішальну роль при формуванні політики в галузі туризму, розвитку туризму і механізмів регулювання туристичного ринку.

Основними його завданнями є: забезпечення механізмів правового та економічного розвитку туризму на внутрішньому та зовнішніх ринках за допомогою розробки і впровадження програм і проектів розвитку та просування туризму, їх моніторинг, контроль за забезпеченням туристів і захисту їх прав, перевірка дотримання вимог з якості послуг, а також міжнародна діяльність з представництва польських туристичних інтересів у UNWTO, Комітеті з туризму Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Балтійській комісії з туризму, в групі туризму країн Центрально-Європейської ініціативи та інших міжнародних організаціях.

Департамент підтримує зв'язки із системою підготовки кадрів для туризму, установами, які запроваджують наукові розробки у сфері туризму і з громадськими організаціями. Організація контролює діяльність регіональних (ROT) і місцевих (LOT) туристичних організацій, що діють як асоціації відповідного рівня, в які входять органи місцевої влади (воєводства, гміни - найменші адміністративні одиниці Польщі, міста) і туристичний бізнес. (рис. 1.2) [14].

Рис. 1.2. Структурне підпорядкування регіональних, місцевих та закордонних польських туристичних представництв

Місцева туристична організація (Lokalna organizacja turystyczna - (LOT) подібно до регіональної туристичної організації є організацією (асоціацією) співпраці між місцевою владою (зосереджує свою діяльність на рівні повітів чи гмін) та місцевою індустрією туризму у сфері туристичної промоції певних локальних територій на які поширюється її діяльність. Зокрема, LOT просуває туристичні продукти навколо місцевих туристичних атракцій, розповсюджує та оновлює інформацію про туристичні ресурси конкретних регіонів. Органи місцевого самоврядування на цьому рівні (повіти - як українські райони та гміни) забезпечують функціонування і фінансову підтримку установ спорту і туризму, здебільшого в шкільній освіті, різних програм і заходів з туризму і спорту.

Окрім регіональних туристичних організацій Польща також має Міністерство Регіонального Розвитку, яке займається питаннями розвитку окремих адміністративних одиниць, в тому числі питаннями туристичної сфери. Це міністерство було утворене 31 жовтня 2005 року (відокремлене від Міністерства економіки та праці). До його компетенції належить: співробітництво з організаціями місцевого самоврядування, складання національної стратегії регіонального розвитку, розроблення національного плану розвитку як основи для укладення угод між польським урядом і Європейською комісією [20].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що польська туристична система достатньо розгалужена на всіх інституціональних рівнях. Вона представлена і на державному рівні - урядові туристичні організації, а також і не на державному рівні - неурядові туристичні організації. Відповідно, діяльність такої системи є ефективною та злагодженою. Порівняльний аналіз систем управління туризмом в Україні та Польщі дозволяє дійти певних узагальнень. Розглянувши інституційне забезпечення сфери туризму в Україні та Польщі, можна виокремити основні прояви їхньої недостатньої сформованості:

- 1) Нестабільне існування інститутів та часті зміни підходів до управління туристичною сферою здебільшого в Україні.
- 2) Недостатня співпраця між туристичними інституціями України та Польщі на державному та регіональних рівнях.
- 3) Нерівномірне територіально-регіональне представлення туристичних організації з просування і підтримки туризму в Україні та Польщі. В 16 воєводствах Польщі такою діяльністю займається Регіональна туристична асоціація (ROT), а на рівні повітів та гмін - Місцева туристична організація (LOT, що має 128 осередків), окрім того існує Міністерство Регіонального Розвитку. В Україні відсутні регіональні представництва туристичних організацій та їхніх об'єднань, щоправда існують регіональні представництва Ради з питань туризму і курортів на обласних рівнях, окремі осередки Туристичної асоціації України в областях та деякі асоціації місцевих територіальних громад в межах однієї області, до прикладу «Ради Львівщини».

Серед українських організацій найбільш продуктивно та ефективно виконують функції з

розвитку туристичної галузі, просування українських туристичних продуктів та представлення інтересів представників туристичної діяльності Державна агентство розвитку туризму (ДАРТ) і Всеукраїнська громадська організація «Туристична асоціація України» (ТАУ). В Польщі подібні функції виконує Польська туристична організація (POT і її закордонні осередки) та Польське Агентство з Розвитку Туризму. Україна не має закордонних інституцій чи закордонних організацій у просуванні свого туризму, як, наприклад, Польща. Нерівноправне управління та координування туристичної діяльності в Україні та Польщі, оскільки туристична сфера підпорядковується міністерству, яке займається культурою, інформаційною політикою та спортом. За таких умов, діяльність державної політики у сфері туризму відходить на другорядний план, і відповідно розвиток та просування туризму на міжнародному рівні здійснюється в малому обсязі [36].

Статистика туристичної діяльності вкрай важлива для здійснення стратегічного та маркетингового планування, для аналізу туристичних потоків, прослідковування сезонності туризму та найбільш популярних DESTINAЦІЙ. В Україні статистична туристична інформація представлена в невеликій кількості та не ґрунтовно. Деяку статистичну аналітику проводить ДАРТ, Державна служба статистики України та Національна туристична організація України. Однак, дані, які наведені, наприклад, в Держкомстаті є лише до 2020 року, а далі не оновлюються. ДАРТ здебільшого проводить опитування та створює на їхній основі звіти. Лише Національна туристична організація України на своєму сайті наводить детальну статистичну та аналітичну інформацію в усіх аспектах туризму, зокрема в «Туристичному барометрі України 2020 р.», який був написаний в 2021 р. [35].

Висновки. На основі розглянутих системи правового регулювання туризму в Україні та Польщі, стратегії розвитку туризму обох країн, нормативно-правової бази українсько-польських відносин у сфері туризму, вдалося дослідити інституціональне забезпечення туристичної діяльності в Україні та Польщі, а також зробили порівняльний аналіз систем управління туризмом обох держав. Отримані результати репрезентують наступне:

1. Закони та нормативно-правові акти українського туризму є регламентуючими, а не практичними. Польська нормативно-правова база навпаки - більш практична, адже вона має конкретні вимоги та механізми реалізації послуг, в тому числі на туристичних підприємств, готельних об'єктів, туристичних провідників та екскурсійних гідів. Стратегії розвитку туризму в Україні та Польщі теж мають схожі відмінності. Польські стратегії більш розвинені та фундаментальні, оскільки держава ґрунтовно проводить дослідження туристичної сфери та її впливу на соціально- економічний розвиток країни. В Україні стратегії та програми розвитку туризму носять лише рекомендаційно-декларативний характер.

2. Розглянувши потужний масив договірно-правової бази України та Республіки Польща в туристичній сфері, можна стверджувати, що вона є не достатньо активною, оскільки двосторонніх угод конкретно про туризм є невелика кількість і здебільшого вони є складовою частиною економічних, політичних чи культурних угод. Не зважаючи на позитивний динамічний розвиток, інтенсивність двосторонньої співпраці, існують також і проблеми, які певним чином гальмують цей розвиток. До них варто віднести: недосконалість нормативно-правової бази, неповноцінну підтримку суб'єктів туристичної діяльності з боку держав, дефіцит інвестицій у розвиток матеріальної бази туризму, недостатнє наукове обґрунтування розвитку туризму.

3. Порівнюючи системи управління туризмом в Україні та Польщі, можна зробити висновок, що співпраця інституційних туристичних систем Польщі та України є не достатньою і ускладнюється тим, що польська система розгалужена і представлена як на державному, так і на регіональних рівнях. В Україні - в основному тільки на державному рівні. Регіональні туристичні представництва в нашій державі відсутні, є лише окремі туристичні об'єднання в межах територіальних громад Львівщини. Відсутність таких організацій не створюють можливостей для розвитку регіонального та місцевого туризму.

Отже, інституційне забезпечення туристичної галузі в Польщі ефективніше ніж в нашій державі. Причиною є те, що за роки незалежності України 7 разів відбувалися зміни центрального органу управління туристичної галузі. Загалом майже 7 років відбувалася ліквідація попереднього органу, а конкретних зрушень в туристичній галузі в цей період не відбувалося, не було чіткого і послідовного розвитку стратегічних планів в туризмі, не виконувались міжнародні домовленості. Відповідно така часта реструктуризація не сприяла розвитку туристичної сфери. Результативні плоди синтезує крайній центральний орган виконавчої влади - Державне агентство розвитку туризму України (ДАРТ). Відповідно, «Цілі на 2020-2024 роки» передбачають низку амбітних пунктів, кожен з яких працює вже зараз на «перезапуск туризму» України всупереч існуючим проблемам та загрозам наслідків воєнної агресії росії в Україні: покращення іміджу держави у світі; зростання туристопотоку та розвиток туристичної інфраструктури; інновації в туризмі, якісний сервіс та туристична освіта; постійний моніторинг туристичного ринку та статистики; вдосконалення нормативно-правової бази та підвищення ефективності

управління туристичною сферою. Отже, результативна реальність: «бути дієвим інститутом, що реалізовує державну політику в сфері туризму і забезпечує сталий розвиток галузі, шляхом об'єднання досвіду, знань і ресурсів усіх учасників туристичного ринку України та міжнародних партнерів» з вірою в перемогу вже нині.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради. 1996. №30. 141 с.
2. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej [Electronic resource]. Mode of access: URL: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm> (дата звернення: 20.04.2023).
3. Про внесення змін до Закону України «Про туризм»: [закон України від 18 листопада 2003 р. № 1282 IV]. Інтернет-ресурс Верховної Ради України. - [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.04.2023).
4. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych. Міністерство економіки Польщі. - [Електронний ресурс]. URL: <http://www.mg.gov.pl> (дата звернення: 20.10.2022).
5. Стратегія розвитку туризму і курортів: [розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2008 р. N 1088-р.]. Кабінет міністрів України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.kmu.org.ua> (дата звернення: 20.04.2023).
6. Про Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (дата звернення: 20.04.2023).
7. Про схвалення Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року: Розпорядження від 24.05.2017 р. № 504-р.
8. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: Розпорядж. від 16.03.2017 р. № № 168-р.
9. Strategia rozwoju turystyki w latach 2007 - 2013. Міністерство спорту та туризму Республіки Польща. - [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://msport.gov.pl/strategie-turystyka> (дата звернення: 20.04.2023).
10. Постанова КМУ «Деякі питання діяльності Державного агентства розвитку туризму» № 1162 від 24.12. 2019 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1162-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.04.2023).
11. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. № 31: станом на 29.05. 2001 р.
12. Про страхування: Закон України № 85/96-ВР від 07.03.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 18. 78 с.
13. Buchko, Z. (2020). Cross-border Ukrainian-Polish cooperation in the sphere of tourism/ Ukraino-polska wspolpraca transgraniczna w obszarze turystyki. Z. Buchko. Economic and Regional Studies. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://doi.org/10.2478/ers-2020-0020> (дата звернення 20.04.2023).
14. Departament Turystyki [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://bip.msit.gov.pl/portal/bip/36/12/Departament_Turystyki.html (дата звернення: 20.04.2023).
15. Dyrda Grazyna (2007). Polska Organizacja Turystyczna jako podmiot wspierajacy rozwdj turystyki na Podkarpaciu. Wymiary aktywnosci samorzadow lokalnych w obszarach wspolpracy transgranicznej. Red. naukowa M. Karaputa, K. Rejman. - Jaroslaw: Instytut Stowarzyszenie Polsko-Ukrajnskie. 474 с.
16. Dzialalnosc Instytutu Turystyki [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.intur.com.pl/instytut.php?nr=5> (дата звернення: 20.04.2023).
17. Polska Agencja Rozwoju Turystyki [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.part.com.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=323&Itemid=6 (дата звернення: 20.04.2023).
18. Polska Izba Turystyki [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.pit.org.pl/index.php?navi=001,002> (дата звернення: 20.04.2023).
19. Polska Organizacja Turystyczna [Elektronnyj resurs]. - Rezhym dostupu: <http://www.pot.gov.pl/o-polskiej-organizacji-turystycznej/> polska-organizacja-turystyczna (дата звернення: 20.04.2023).
20. Rozwoj Regionalny [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.mrr.gov.pl/szukaj/Strony/Results.aspx?k=turystyka&s=www.mrr.gov.pl> (дата звернення: 20.04.2023).
21. Біланюк О. П. (2012) Сучасний стан та перспективи розвитку міжнародного туризму в українсько-польських відносинах. / О. П. Біланюк. // Економіка. Управління. Інновації. 2012. № 2. [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2012_2_5 (дата звернення: 20.04.2023).
22. Біль М. М. (2011) Механізм державного управління туристичною галуззю на регіональному рівні: теоретико-прикладний аспект: монографія / ред. О. П. Крайник. Львів: ЛРІДУ НАДУ. с. 228.
23. Державне агентство розвитку туризму України [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://www.tourism.gov.ua/> (дата звернення: 20.04.2023).
24. Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://uas.org.ua/> (дата звернення 20.04.2023).
25. «МАУ» розпочала чартерну програму з польським туроператором. Уніан. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.unian.ua/tourism/news/ukrajnski-aviakompaniji-pid-chas-viyini-mau-rozpochala-charternu-programu-z-polskim-turoperatorom-novini-11893782.html> (дата звернення: 20.04.2023).
26. Мігущенко Ю. В. (2011). Компаративний аналіз інституціонального забезпечення туристичної діяльності в Україні та Польщі [Електронний ресурс] / Ю. В. Мігущенко. Режим доступу до ресурсу: <https://jbsec.donnu.edu.ua/article/view/4586> (дата звернення: 20.04.2023).
27. Міністерство культури та інформаційної політики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://mkip.gov.ua/> (дата звернення: 20.04.2023).
28. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (2019). Туристична активність України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&id=3e42d3b8-108a-4c21> (дата звернення: 20.04.2023).
29. Національна туристична організація України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.ntoukraine.org/index_ua.html (дата звернення: 20.04.2023).
30. Обозна А. О. (2019). Аналіз стану розвитку вітчизняної туристичної галузі у відповідності з міжнародними рекомендаціями статистичних показників. Ефективна економіка. № 6. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/> (дата звернення: 20.04.2023).
31. Польська туристична організація. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.pot.gov.pl> (дата звернення: 20.04.2023).
32. Радченко О.П., Горбаченко С.А. Стратегія розвитку туристичної галузі України в умовах невизначеності. Економіка і суспільство. 2021. № 24. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-31> (дата звернення: 20.04.2023).
33. Туризм у Польщі [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.geograf.com.ua/poland/696-poland-tourism> (дата звернення: 20.04.2023).
34. Туристична Асоціація України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://tau.org.ua/pages.html> (дата звернення: 20.04.2023).
35. Туристичний барометр України 2020. І. Ліптуга, С. Ткешелашвілі, В. Мартиновська, В. Передерко, Забалдіна Ю. ГС «НТОУ». 2021. С. 106107.
36. Смирнов І., Любіцева О., Гринюк Д., Степанець І. (2022). Теорія і практика волонтерського туризму в умовах воєнного стану в Україні через російську агресію та відродження туризму після перемоги (на прикладі м. Кам'яця-Подільського). Географія та туризм. Вип 69. 11-25 <https://doi.org/10.17721/2308-135X.2022.68.11-25>

References

1. Constitution of Ukraine. Verkhovna Rada information. 1996. No. 30. 141 p.

2. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej [Electronic resource]. Mode of access: URL: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm> (date of application: 20.04.2023).
3. On Amendments to the Law of Ukraine "On Tourism": [Law of Ukraine dated November 18, 2003 No. 1282 IV]. Internet resource of the Verkhovna Rada of Ukraine. - [Electronic resource]. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (date of application: 20.04.2023).
4. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych. Ministry of Economy of Poland. - [Electronic resource]. URL: <http://www.mg.gov.pl> (date of application: 20.04.2023).
5. Strategy for the development of tourism and resorts: [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of August 6, 2008 No. 1088]. Cabinet of Ministers of Ukraine. - [Electronic resource]. URL: <http://www.kmu.org.ua>. (application date: 20.04.2023).
6. About the Sustainable Development Strategy "Ukraine - 2020": Decree of the President of Ukraine dated January 12, 2015 No. 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (date of application : 20.04.2023).
7. On the approval of the Strategy for the development of small and medium-sized enterprises in Ukraine for the period up to 2020: Order No. 504 of May 24, 2017.
8. On the approval of the Tourism and Resorts Development Strategy for the period until 2026: Order. dated 16.03.2017 No. 168 p.
9. Strategia rozwoju turystyki w latach 2007 - 2013. Ministry of Sports and Tourism of the Republic of Poland. - [Electronic resource]. URL: <http://msport.gov.pl/strategie-turystyka>. (application date: 20.04.2023).
10. Resolution of the CMU "Some issues of activity of the State Tourism Development Agency" No. 1162 dated 24.12. 2019 [Electronic resource]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1162-2019-%D0%BF#Text> (date of application: 20.04.2023).
11. On tourism: Law of Ukraine dated 15.09.1995 No. 31: as of 29.05. 2001
12. On insurance: Law of Ukraine No. 85/96-VR dated March 7, 1996. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine, 1996. No. 18. 78 p.
13. Buchko. Z. (2020). Cross-border Ukrainian-Polish cooperation in the sphere of tourism. Z. Buchko. Economic and Regional Studies. [Electronic resource]. URL: <https://doi.org/10.2478/ers-2020-0020> (access date 20.04.2023).
14. Departament Turystyki [Electronic resource]. URL: http://bip.msit.gov.pl/portal/bip/36/12/Department_Turystyki.html (access date: 20.04.2023).
15. Dyrda Grazyna (2007). Polska Organizacja Turystyczna jako podmiot wspierający rozwój turystyki na Podkarpaciu. Wymiary aktywności samorządów lokalnych w obszarach współpracy transgranicznej. Ed. naukowa M. Karapyta, K. Rejman. Jarosław: Instytut Stowarzyszenie Polsko-Ukraińskie. 474 p.
16. Działalność Instytutu Turystyki [Electronic resource]. URL: <http://www.intur.com.pl/instytut.php?nr=5> (access date: 20.04.2023).
17. Polska Agencja Rozwoju Turystyki [Electronic resource]. URL: http://www.part.com.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=323&Itemid=6 (access date: 20.04.2023).
18. Polska Izba Turystyki [Electronic resource]. URL: <http://www.pit.org.pl/index.php?navi=001,002> (access date: 20.04.2023).
19. Polska Organizacja Turystyczna [Elektronnyj resurs]. URL: <http://www.pot.gov.pl/o-polskiej-organizacji-turystycznej/> polska-organizacja-turystyczna (access date: 20.04.2023).
20. Rozwoj Regionalny [Electronic resource]. URL: <http://www.mrr.gov.pl/szukaj/Strony/Results.aspx?k=turystyka&s=www.mrr.gov.pl> (access date: 20.04.2023).
21. Bilanyuk O. P. (2012) Current state and prospects of the development of international tourism in Ukrainian-Polish relations. O. P. Bilanyuk. Economics. Management. Innovations. 2012. No. 2. [Electronic resource]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2012_2_5 (access date: 20.04.2023).
22. Bil M. M. (2011) Mechanism of state management of the tourism industry at the regional level: theoretical and applied aspect: monograph / ed. O. P. Krainyk. Lviv: LRIDU NADU. 228 p.
23. State Tourism Development Agency of Ukraine [Electronic resource] URL: <https://www.tourism.gov.ua/> (access date: 20.04.2023).
24. State enterprise "Ukrainian research and training center for problems of standardization, certification and quality" [Electronic resource]. URL: <http://uas.org.ua/ua/> (access date 20.04.2023).
25. "MAU" started a charter program with a Polish tour operator. Union. [Electronic resource].: URL: <https://www.unian.ua/tourism/news/ukrajinski-aviakompaniji-pid-chas-viyini-mau-rozpochala-charternu-programu-z-polskim-turoperatorom-novini-11893782.html> (date of application: 20.04.2023).
26. Yu. V. Migushchenko (2011). Comparative analysis of institutional support of tourist activity in Ukraine and Poland [Electronic resource] / Yu. V. Migushchenko. URL: <https://jbsc.donnu.edu.ua/article/view/4586> (access date: 20.04.2023).
27. Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine [Electronic resource]. URL: <https://mkip.gov.ua/> (application date: 20.04.2023).
28. Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine (2019). Tourist activity of Ukraine. [Electronic resource]. URL: <http://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&id=3e42d3b8-108a-4c21> (date of application: 20.04.2023).
29. National Tourism Organization of Ukraine. - [Electronic resource]. URL: https://www.ntoukraine.org/index_ua.html (access date: 20.04.2023).
30. Obozna A. O. (2019). Analysis of the state of development of the domestic tourism industry in accordance with international recommendations of statistical indicators. Efficient economy. No. 6. [Electronic resource]. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/> (date of application: 04/20/2023).
31. Polish tourist organization. [Electronic resource]. Access mode: <http://www.pot.gov.pl> (access date: 20.04.2023).
32. Radchenko O.P., Gorbachenko S.A. (2021). Strategy for the development of the tourist industry of Ukraine in conditions of uncertainty. Economy and society. No. 24. [Electronic resource]. - URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-31> (access date: 20.04.2023).
33. Tourism in Poland [Electronic resource]. URL: <http://www.geograf.com.ua/poland/696-poland-tourism> (access date: 20.04.2023).
34. Tourist Association of Ukraine. [Electronic resource]. URL: <http://tau.org.ua/pages.html> (access date: 20.04.2023).
35. Tourism barometer of Ukraine 2020. I. Liptuga, E. Tkeshelashvili, V. Martynovska, V. Perederko, Yu. Zabaldina, GS "NTOU". 2021. P. 106 -107.
36. Smyrnov I., Lyubitseva O., Hryniuk D., Stepanets I. (2022). The theory and practice of volunteer tourism in the conditions of martial law in Ukraine due to Russian aggression and the revival of tourism after the victory (on the example of the city of Kamianets-Podilskyi). Geography and tourism. Issue 69. 11-25. URL: <https://doi.org/10.17721/2308-135X.2022.68.11-25>

Надійшла до редколегії 15.05.2023

Прийнята до друку 30.08.2023